

Krzysztof Surdyk

Znaczenie analiz wywiadowczych NATO i UE dla właściwej oceny rozwoju sytuacji kryzysowych : przykład konfliktu ukraińskiego

---

Ante Portas. Studia nad bezpieczeństwem nr 1 (3), 101-111

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

plk dr inż. Krzysztof Surdyk
Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości
w Ostrowcu Świętokrzyskim

ZNACZENIE ANALIZ WYWIADOWCZYCH NATO I UE DLA WŁAŚCIWEJ OCENY ROZWOJU SYTUACJI KRYZYSOWYCH. PRZYKŁAD KONFLIKTU UKRAIŃSKIEGO.

SIGNIFICANCE OF THE INTELLIGENCE ANALYSES IN THE CORRECT EVALUATION OF THE CRISES SITUATIONS DEVELOPMENT. CASE OF THE UKRAINIAN CRISES.

Streszczenie:

We współczesnych uwarunkowaniach szerokiego dostępu do informacji oraz ich dużej ilości, szczególnego znaczenia nabiera proces analizy danych. Chodzi bowiem o to, aby przetworzone w wyniku tego procesu informacje miały rzeczywistą wartość. Przyjmowanie surowej i niepotwierdzonej informacji ma nie tylko małą wartość, ale prowadzi do dezinformacji, co w przypadku konieczności reagowania na kryzys może mieć daleko idące negatywne konsekwencje. Jakość oraz terminowe dostarczanie informacji przez państwa członkowskie NATO i UE, a także sprawność międzynarodowych struktur wywiadowczych będących w stanie szybko identyfikować potencjalne zagrożenia, dostarczać wartościowych informacji w czasie kryzysu i konfliktu, powinny być podstawowymi czynnikami pozwalającymi na pomyślne wykonanie zadań Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej w dziedzinie bezpieczeństwa. Poniżej¹ przedstawiono podstawowe struktury wywiadowcze NATO i UE.

Summary:

In the modern conditions of the wide information access and large amounts of the information the process of the data analyses gains a particular importance. The point is that the information processed as a result of the data analysis had a real value. Receiving a raw and unconfirmed information has not only a low value, but also leads to misinformation, which may have a far-reaching negative consequences while the necessity to respond for the crisis situation. The quality and timely provision of the information by the member states of NATO and the European Union, as well as the efficiency of international intelligence structures being able to quickly identify the potential threats, provide valuable information in times of crisis and conflict situation should be the key factors for a successful execution of the tasks of the NATO and the UE in the field of security.

---

¹ M. M i n k i n a, *Wywiad Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej*, „DOCTRINA Studia Społeczno-Polityczne” nr 5, 2008, s. 125 – 135.

Słowa kluczowe:

analiza wywiadowcza, NATO, Unia Europejska, kryzys ukraiński

Key words:

intelligence analyses, NATO, European Union, Ukrainian crisis

Wstęp

NATO i UE posiadają rozbudowane struktury wywiadowcze. Obie organizacje korzystają głównie z informacji uzyskiwanych przez wywiady państw członkowskich, ale UE posiada również struktury pozwalające na uzyskiwanie własnych informacji. Dostarczanie informacji wywiadowczych przez państwa członkowskie do struktur NATO i UE nie odbywa się jednak bez problemów. Istnieją obiektywne czynniki powodujące, że NATO i UE nie uzyskują wszystkich wartościowych informacji będących w posiadaniu państw członkowskich. Na podstawie przykładowej analizy wywiadowczej związanej z kryzysem ukraińskim podjęto próbę wykazania, że możliwe jest wcześniejsze określenie zachowań państwa będącego przedmiotem rozpoznania wywiadowczego, jego celów politycznych i sposobów, za pomocą których cele te zamierza osiągnąć. Przykład nie do końca rozpoznanych działań Federacji Rosyjskiej wobec kryzysu ukraińskiego wskazuje na potrzebę zmian w funkcjonowaniu struktur wywiadowczych NATO i UE, a w tym wytyczenia konkretnych obszarów zainteresowań wywiadów obu organizacji, a także usunięcie, a przynajmniej ograniczenie istniejących barier we współpracy wywiadowczej państw członkowskich.

Wywiad NATO

NATO nie posiada własnych struktur zdobywania informacji, polega w większości na materiałach i danych przekazywanych od państw sojuszniczych. Posiada także ograniczone możliwości ich przetwarzania. Struktury wywiadu NATO dysponują więc gotowymi informacjami instytucji wywiadowczych państw członkowskich, pochodzącymi ze źródeł otwartych oraz – w ograniczonym stopniu – z wywiadu satelitarne.

Funkcjonowanie wywiadu w NATO jest domeną Komitetu Wojskowego (*Military Committee*). Problematykę tę koordynuje merytorycznie Rada Wywiadu NATO (*NATO Intelligence Board – NIB*). NIB wypracowuje koncepcje rozwoju wywiadu na szczeblu strategicznym, operacyjnym i taktycznym, wytyczne do efektywnego wykorzystania sił i środków państw sojuszniczych, a także planuje zapotrzebowanie na informacje wywiadowcze, niezbędne do planowania strategicznego i operacyjnego. Wszystkie dokumenty przyjęte przez NIB zatwierdza Komitet Wojskowy NATO.

Specjalistycznym, ale niższym rangą organem koordynacyjnym wywiadu NATO jest Doradczy Komitet ds. Wywiadu Specjalnego (*NATO Advisory Committee on Special Intelligence*), do którego kompetencji należy problematyka SIGINT - wywiadu radioelektronicznego /sygnałowego/. Komitet przygotowuje stosowne raporty dla: Komitetu Wojskowego, Międzynarodowego Sztabu Wojskowego oraz sojuszniczych dowództw strategicznych – Sojuszniczego Dowództwa Operacji (*Al-*

lied Command for Operations – ACO) oraz Sojuszniczego Dowództwa Transformacji (*Allied Command for Transformation – ACT*).

W procesie wypracowywania strategicznych ocen wywiadowczych, które są wykorzystywane do planowania obronnego i operacyjnego we wszystkich sztabach sił sojuszniczych oraz państw członkowskich uczestniczą wszystkie kraje członkowskie NATO.

Za codzienną wymianę informacji, monitorowanie sytuacji odpowiada Centrum Sytuacyjne (*NATO Situation Centre – SITCEN*). Centrum utrzymuje łączność wewnątrz kwatery głównej, z dowództwami, organizacjami współpracującymi oraz organami bezpieczeństwa i obrony poszczególnych państw. W czasie sytuacji kryzysowych umożliwia konsultacje oraz zapewnia bieżące informowanie.

Natomiast Zarząd Wywiadu (*Intelligence Division*) Międzynarodowego Sztabu Wojskowego – jest organem koordynującym działalność wywiadowczą oraz wypracowującym odpowiednie strategiczne dane dla Rady Północnoatlantyckiej (*North Atlantic Council – NAC*), Komitetu Planowania Obronnego (*Defence Planning Committee*), sekretarza generalnego oraz Komitetu Wojskowego.

Zarząd Wywiadu:

- przygotowuje codzienny raport wywiadowczy,
- organizuje i koordynuje opracowanie uzgodnionych ocen wywiadowczych,
- odpowiada za funkcjonowanie Wywiadowczego Systemu Ostrzegania NATO.

Poza tym we wszystkich sojuszniczych sztabach funkcjonują, w zależności od szczebla, organy rozpoznawcze (J2 lub G2), a mianowicie:

- J2 – w dowództwach strategicznych (ACO i ACT), Mons i Norfolk, regionalnych (AFNorth i AFSouth), Brunssum i Neapol oraz niektórych podregionalnych,
- G2 – w dowództwach podregionalnych i na niższych szczeblach.

Organy rozpoznawcze opracowują potrzebne dane dla dowódcy, bazując na informacjach z ogólnodostępnych źródeł oraz otrzymanych z państw sojuszniczych na podstawie złożonych zapotrzebowań na informacje. W tym celu m.in. przy sztabach sojuszniczych funkcjonują narodowe komórki wywiadu. Informacje dostarczane są także przez powietrzny system wczesnego ostrzegania i naprowadzania lotnictwa AWACS.

W 2006 przy dowództwie NATO w Europie utworzono Komórkę Analiz Wywiadowczych (*Intelligence Fusion Cell*), której rolą jest zbieranie, przetwarzanie, analiza informacji ze wszystkich źródeł. Zadaniem tej komórki jest informacyjne zabezpieczenie prowadzonych operacji wojskowych, a szczególnie wspieranie Sił Odpowiedzi NATO.

Wywiad UE

Struktury wywiadowcze UE posiadają strukturę i instrumentarium pozwalające na formułowanie zapotrzebowań na informacje, ich zdobywanie i analizę oraz dystrybucję informacji wywiadowczych do odbiorców. Formułowaniem zapotrzebowań na informację zajmuje się Wysoki Przedstawiciel UE ds. Polityki Zagra-

nicznej i Bezpieczeństwa oraz Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa, natomiast w zakresie operacji wojskowych – Komitet Wojskowy Unii Europejskiej.

Unia posiada własne struktury wywiadowcze, do których można zaliczyć: Komórkę Polityki Planowania i Wczesnego Ostrzegania (*Policy Planning and Early Warning*), Centrum Sytuacyjne (*Joint Situation Centre*), Zarząd Wywiadu Sztabu Wojskowego, Centrum Satelitarne Unii Europejskiej, Instytut Studiów nad Bezpieczeństwem.

Komórka Polityki Planowania i Wczesnego Ostrzegania (*Policy Planning and Early Warning*), ulokowana jest w Sekretariacie Generalnym Rady UE. Jej zadaniem jest monitorowanie rozwoju wydarzeń w obszarach zaangażowania, ostrzeganie o sytuacjach, mogących wpływać na działalność Unii oraz przygotowywanie, na wniosek Rady UE bądź z własnej inicjatywy, alternatywnych propozycji zawierających analizy, zalecenia i strategie w zakresie polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obronnej.

Centrum Sytuacyjne (SITCENT), usytuowane w Sekretariacie Generalnym, składa się z przedstawicieli Zarządu Wywiadu, Komórki Planowania i Wczesnego Ostrzegania oraz analityków wywiadu państw członkowskich. Do zadań Centrum należy śledzenie sytuacji kryzysowych.

Zarząd Wywiadu Sztabu Wojskowego UE opracowuje i dostarcza instytucjom decyzyjnym informacje wywiadowcze o charakterze wojskowym (i nie tylko) oraz wspiera informacyjnie operacje prowadzone w ramach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (*European Security and Defence Policy – ESDP*).

Centrum Satelitarne rozpoczęło swoją działalność w 1992 r., w czasach funkcjonowania Unii Zachodnioeuropejskiej (UZE). W lipcu 2001 r. Centrum Satelitarne podporządkowano Unii Europejskiej. Jest to najważniejsza struktura wywiadowcza UE, którą tworzy 5 departamentów i ok. 70 pracowników. Nie posiada ona jednak własnego sprzętu, wykorzystując do wykonywania zdjęć satelity państw członkowskich i nieczłonkowskich UE.

Instytut Studiów Bezpieczeństwa (ISB) został utworzony w celu naukowego i teoretycznego wsparcia Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Jako instytucja naukowa inicjuje debaty na temat przyszłości bezpieczeństwa europejskiego, prowadzi analizy dotyczące polityki bezpieczeństwa oraz prace studyjne Rady UE, a w szczególnych przypadkach Zgromadzenia Parlamentarnego.

Ogólne potrzeby informacyjne są umieszczane na liście monitorowania (*EU Watchlist*). Zdobywanie informacji wywiadowczych na temat krajów oraz problemów wyspecyfikowanych na liście monitorowania, realizowane jest przez Centrum Sytuacyjne oraz Oddział Wywiadu Sztabu Wojskowego UE. Wykorzystywane są przy tym: źródła ogólnie dostępne, informacje wywiadowcze dostarczane przez wywiady państw członkowskich oraz informacje z własnych źródeł UE. Komisja Europejska posiada ponad 140 przedstawicielstw zagranicznych, a UE zaangażowana jest czynnie w kilkunastu misjach cywilnych i wojskowych, z których raportowanie o sytuacji i prognozy są nieodłącznym elementem ich funkcjonowania.

Bariery sojuszniczej współpracy wywiadowczej

Specyfika wywiadu jako instytucji, w których ochrona źródeł oraz technik i sposobów zbierania informacji jest świętością sprawia, że współpraca sojusznicza

napotyka niekiedy na bariery uniemożliwiające ujawnienie wszystkiego nawet największemu sojusznikowi. Wydaje się, że przyczyny tego stanu można sprowadzić do kilku obiektywnych czynników:

- Ograniczone zaufanie lub brak zaufania. Wszystkie instytucje wywiadu przykładają dużą wagę do bezpieczeństwa swoich działań, ochrony źródeł informacji oraz metod działania. Narażenie źródła na dekonspirację może mieć katastrofalne skutki dla bezpieczeństwa wywiadu, bezpieczeństwa źródła oraz interesu państwa. Ochrona informacji wynika także z obawy, że zostanie ona przekazana podmiotowi trzeciemu, z którym jedną stroną łączą stosunki przyjazne, ale niekoniecznie drugą,
- Bariera finansowa. Państwa ponoszące koszty zbierania informacji niechętnie dzielą się informacjami z państwem, które nie wydatkuje środków na wywiad. W organizacji sojuszniczej typu NATO czy UE istnieje ponadto różny poziom współpracy między jej członkami. Uprzywilejowanie jednego państwa lub grupy państw może powodować niezręczności,
- Ochrona interesów i wpływów swojego państwa. Informacje przekazywane do wymiany podlegają selekcji. Przekazywane są takie informacje, które nie zagrażają narodowym interesom. Wiele informacji wywiadowczych ma cechy „nowości” wpływających na decyzje polityczne. Przewaga informacyjna często decyduje o powodzeniu zamierzeń danego państwa, a także wzmacnia jego pozycję wśród sojuszników i koalicji,
- Bariera językowa. Informacje wywiadowcze tworzone są w języku kraju zdobywającego i opracowującego raporty wywiadowcze. Przekazanie ich sojusznikowi wymaga tłumaczenia, co jest procesem pracochłonnym,
- Bariera prawna. W niektórych państwach ograniczenia w przekazywaniu informacji wynikają z ograniczeń prawnych. Zmiana tego stanu wymaga zmian legislacyjnych oraz podpisywania porozumień o wymianie i ochronie informacji niejawnych,
- Obawa przed manipulacją. Informacje ze źródeł często nie mają charakteru pełnej wiarygodności. Mogą być klasyfikowane jako pewne, częściowo pewne lub prawdopodobne. Przekazanie informacji prawdopodobnej może zostać potraktowane przez partnera jako pewne, co w przypadku jej niepotwierdzenia lub negatywnej weryfikacji wprowadzi go w błąd.

Kryzys ukraiński – rozpoznanie sytuacji kryzysowej przez NATO i UE

Pomimo stosunkowo rozbudowanych struktur wywiadowczych w NATO i UE wiedza, jaką dysponowały obie te organizacje, dotycząca rozwoju sytuacji na Ukrainie okazała się niepełna i zniekształcona przez elementy propagandy politycznej co spowodowało, że główne państwa NATO i UE nie były przygotowane na:

- woltę Janukowycza i odmowę podpisania układu stowarzyszeniowego z UE,
- odrzucenie przez Majdan porozumienia z 21 lutego br., wynegocjowanego przez trzech ministrów SZ Unii,
- aneksję Krymu i separatystyczne działania w Donbasie.

Również wywiad najważniejszego państwa NATO, Stanów Zjednoczonych miał problemy z właściwą oceną rozwoju wydarzeń na Ukrainie. Dziennik „Wall

Street Journal” w artykule opublikowanym 24 marca 2014 roku, powołując się w nim na przedstawicieli amerykańskiej administracji zaznajomionych z ocenami wywiadu stwierdzał, że:

- W grudniu 2013 analitycy i dyplomaci USA ostrzegali, że w razie pogłębienia się kryzysu na Ukrainie, Moskwa może podjąć jakieś kroki, by bronić swoich interesów na Krymie. Jednak satelity wychwyciły tylko „typowe ruchy wojsk” w bazach rosyjskich na półwyspie,
- W momencie aneksji Krymu uwaga Amerykanów była skupiona na oddziałach znajdujących się na terytorium Rosji. Tymczasem operację poprowadziły siły już znajdujące się na półwyspie, „zanim agencje wywiadowcze USA zdały sobie w pełni sprawę z tego, co się dzieje”,
- Przedstawiciele armii i wywiadu USA stwierdzili, że Rosjanie mogli, dzięki wiedzy o standardowych technikach inwigilacji stosowanych przez Amerykanów, zmienić swoje metody łączności. Amerykanie nie wiedzą, jak Rosja zdołała „ukryć swoje plany wojskowe przed podsłuchami USA”.

Kryzys ukraiński – przykład analizy wywiadowczej danych ze źródeł otwartych

1. Kluczowe informacje ze źródeł otwartych mające wpływ na rozwój wydarzeń na Ukrainie.

Kluczowym dla właściwej oceny dalszego rozwoju wydarzeń na Ukrainie jest określenie zachowania Moskwy, jej motywacji w postępowaniu wobec zachodniego sąsiada, a także rozpoznanie przyjętych przez rosyjskie władze celów, jakie chcą uzyskać w związku z ukraińskim kryzysem oraz sposobów, jakimi te cele zamierza osiągnąć². Brak informacji na temat doraźnych i perspektywicznych planów Rosji, wśród których kwestia Ukrainy stanowi jedynie pewien element większej układanki, jest główną przyczyną chaotycznych działań Unii Europejskiej, wobec kolejnych zawirowań u naszego wschodniego sąsiada.

Dlatego być może warto cofnąć się do przeanalizowania pewnych dokumentów i opinii eksperckich pojawiających się w rosyjskich mediach w okresie poprzedzającym kryzys ukraiński. Analiza ta nie zastąpi oczywiście źródłowych danych o charakterze wywiadowczym. Jednak tzw. OSINT (*Open Source Intelligence*), czyli „biały wywiad” na podstawie otwartych źródeł informacji, jest również bardzo cenionym źródłem wiedzy o potencjalny rywalu politycznym czy przeciwniku. Nie ma wątpliwości, że prowadzone systematycznie rozpoznanie rosyjskich mediów, materiałów konferencyjnych, wystąpień polityków, a także oficjalnych publikacji nt. ćwiczeń wojskowych, polityki kadrowej, umów gospodarczych itp., może wiele powiedzieć o planach rosyjskich władz.

Analizując niektóre dokumenty, a także wystąpienia głównych polityków i wojskowych, można postawić tezę, że Rosja przewidywała trudne sytuacje u swoich granic i się do nich przygotowywała. Mało tego, rosyjskie kierownictwo sygnalizowało podjęcie radykalnych działań politycznych, gospodarczych, nie wykluczając wojskowych, do realizacji wytyczonych celów. Wiele wskazuje również

---

² K. S u r d y k, *Kryzys ukraiński. Wojna nowego typu*, „Stosunki Międzynarodowe”, <<http://stosunki.pl/?q=content/kryzys-ukraiński-wojna-nowego-typu>> (15.03.2014)

na to, że dokonano kalkulacji zysków i strat, jakie będą się wiązać z podjęciem konkretnych decyzji politycznych. Opracowano metody i sposoby dochodzenia do tych celów uwzględniając, a niekiedy adaptując współczesne metody działań polityczno-wojskowych stosowane przez Stany Zjednoczone i państwa NATO. Niżej przedstawiono kilka przykładów, które należy wziąć pod uwagę badając tą kwestię:

- Wystąpienie W. Putina z ubiegłego roku, który zwracając się do obu izb rosyjskiego parlamentu stwierdził: „Najbliższe lata będą decydującymi i być może przełomowymi, i to nie tylko dla nas, a praktycznie dla całego świata, który wstępuje w epokę kardynalnych zmian, a być może nawet wstrząsów”,
- „Kolorowe rewolucje”, jako praktyczna realizacja teorii tzw. „kierowanego chaosu” zostały uznane za jedno z ważniejszych zagrożeń dla bezpieczeństwa Rosji, i zapisane w propozycjach do nowego „planu obrony”, omawianego w Akademii Nauk Wojskowych, w styczniu 2013 roku. Kierownictwo rosyjskie uznało już w 2012 roku, że Stany Zjednoczone, wykorzystując swoich sojuszników z NATO i Unię Europejską, podejmują wobec państw wchodzących w skład WNP, a także wobec samej Rosji, działania oparte o ww. teorię „kierowanego chaosu”. Wg Kremla, takie działania były organizowane w samej Rosji, ale udało się je skutecznie zneutralizować (procesy przeciwko organizatorom wieców na Placu Bołotnym, ustawa o „zagranicznych agentach” skierowana przeciwko organizacjom pozarządowym korzystającym z dotacji zagranicznych). W odniesieniu do wydarzeń w Kijowie, władze na Kremlu uznały, że obecne działania Zachodu wobec Ukrainy są „ulepszoną”, bardziej radykalną kontynuacją „Pomarańczowej Rewolucji”. O tym, że Rosja wiedziała i przygotowywała się do jakiejś formy przeciwdziałania organizowanej wg nich, kolejnej „kolorowej rewolucji” na Ukrainie, może świadczyć znaczna ilość publikacji eksperckich na ten temat na przełomie 2013 i 2014 roku, a także konferencje i spotkania z osobami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo, organizowane w Rosji i WNP, pod patronatem Organizacji Traktatu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (*Collective Security Treaty Organization - CSTO*),
- Po niepokojach społecznych w Rosji, w latach 2011-12, kręgi rządzące na Kremlu stwierdziły, że podjęta współpraca z Zachodem (np. „sojusze modernizacyjne” Miedwiediewa, „pieriezagruzka” Baraka Obamy, nowe porozumienie o partnerstwie z Unią Europejską, wspólny system obrony przeciwrakietowej i dalsza redukcja zbrojeń jądrowych) pozwoli Stanom Zjednoczonym i ich sojusznikom rozmyć stworzony tu polityczny system „kierowanej demokracji”. Dlatego postanowiono w sposób zasadniczy zmienić kierunek rozwoju państwa. Ster został przestawiony z tzw. „Europejskiego wyboru Rosji” na „Drogę Euroazjatycką” i jeszcze dalej na Wschód – na ekonomiczną, polityczną i wojskową współpracę z państwami regionu Azji i Pacyfiku, gdzie występuje znaczny wzrost ekonomiczny i rządzący nie mają problemów z demokracją i prawami człowieka. Oczywiście nie był to zwrot w kierunku konfrontacji w stylu zimnej wojny. Ale kurs na dystansowanie się od Zachodu i regularne przeciwstawianie się mu (przynajmniej werbalnie), zaznaczył się z całą ostrością. Na tle

- pojawiającej się propagandy o zewnętrznym, militarnym zagrożeniu kraju, Rosja rozpoczęła realizację, bezprecedensowego od końca lat siedemdziesiątych, programu technicznego przebrojenia wojsk do 2020 roku, o wartości 19 bilionów rubli,
- W rosyjskich analizach eksperckich z lat 2011-14 doszukać się można elementów dot. znaczenia Krymu i Ukrainy dla strategicznego bezpieczeństwa Rosji. Pierwszą i najważniejszą dla Rosji kwestią było utrzymanie *status quo* dotyczącego stacjonowania na Krymie Floty Czarnomorskiej (FCz otrzymała nowe zadania stworzenia trzonu grupy operacyjnej okrętów na Morzu Śródziemnym). Podkreślano również znaczenie Krymu dla systemu obrony powietrznej, który Rosja próbowała stworzyć z krajami WNP (tymczasem Ukraina podjęła współpracę z NATO w zakresie OP – Air Situation Data Exchange Program, inicjatywa „inteligentna obrona”). Poza tym na Ukrainie produkowane są części do znajdujących się ciągle na wyposażeniu rosyjskich strategicznych sił jądrowych - rakiet klasy „Wojewoda” (SS-18 Satan),
  - Rosyjsko-amerykańska rywalizacja na poziomie zbrojeń strategicznych przechodzi obecnie kolejną próbę. Niepokoje rosyjskie związane są z nowymi amerykańskimi inicjatywami, które wg Rosji obliczone są na stworzenie warunków do wyeliminowania możliwości rosyjskich sił jądrowych, do naniesienia niszczącej odpowiedzi jądrowej, tj. z Tarczą Antyrakietową oraz programem tzw. Bezpośredniego Globalnego Uderzenia (*Prompt Global Strike*). Amerykański program PGS jest opracowywany już od kilku lat. Niespodziewanie w grudniu 2013 roku został wymieniony przez prezydenta Putina i wicepremiera Rogozina, jako jedno z ważniejszych zagrożeń dla Rosji w nadchodzących latach. PGS jest inicjatywą sił zbrojnych USA polegającą na stworzeniu konwencjonalnej (nie-jądrowej) broni rozmieszczonej na nosicielach o zasięgu międzykontynentalnym, za pomocą których można nanieść bardzo dokładne uderzenia w dowolnym miejscu kuli ziemskiej w ciągu zaledwie godziny. Środkami bojowymi tego systemu mogą być bojowe bloki dostarczane do celu z wykorzystaniem rakiet balistycznych lub hiperdźwiękowych pocisków raketowych (np. FALCON, HTV-2) poruszających się w atmosferze z prędkością 20M. Rosyjscy eksperci obawiają się, że w rezultacie zastosowania przez USA konwencjonalnych (nie-jądrowych) środków strategicznych PGS, może powstać sytuacja, w której ocalały po tym ataku, rosyjski potencjał jądrowy, zostanie zneutralizowany przy pomocy systemu obrony przeciwrakietowej. Prawdopodobieństwo zaistnienia takiego scenariusza będzie tym większe, im mniej liczny będzie rosyjski potencjał jądrowy. Stąd następne amerykańskie propozycje kolejnych wzajemnych redukcji potencjałów jądrowych i rosyjskie uniki w tej kwestii. Umieszczenie elementów systemu PGS na Ukrainie zostałoby w Rosji uznane za „przystawienie pistoletu do skroni”,
  - Rosja i jej SZ wprowadzają do asortymentu swoich działań nowe rozwiązania w zakresie prowadzenia współczesnych wojen, m.in. w odpowiedzi na koncepcję rozwiązywania sytuacji kryzysowych

i prowadzenia wojen, opracowanej przez Biuro Reformowania Sił Zbrojnych USA (*Office of Force Transformation*) sekretarza obrony, nazwaną „wojną nowego typu”. W koncepcji tej kluczowe miejsce przyznaje się przestrzeni informacyjnej, w której rozwijane są operacje – zarówno o charakterze wywiadowczym, jak i bojowym, a także ich zabezpieczenie medialne, dyplomatyczne, ekonomiczne i techniczne. Zgodnie z zasadami prowadzenia wojen nowego typu istotnie zmienia się priorytet zadań, realizowanych podczas prowadzenia działań bojowych. Siły zbrojne we współczesnym ich kształcie będą ważnym, ale nie kluczowym elementem składowym przy prowadzeniu wojny nowego typu. Główne znaczenie przyjmą ekonomiczne i informacyjne składowe kampanii wojennej. Natomiast wprowadzając do działań siły zbrojne, rezygnuje się z zajmowania dużych obszarów terytorium przeciwnika na rzecz operacji punktowych i zajęcia strategicznie ważnych kluczowych punktów, rejonów i obiektów (wojskowych, ekonomicznych, politycznych).

2. Co wynika z danych OSINT dla oceny rozwoju sytuacji na Ukrainie?
  - Rosyjskie władze wiedziały o alternatywnych planach opozycji ukraińskiej w przypadku niepodpisania przez rząd Azarowa i Janukowycza umowy stowarzyszeniowej z UE i przygotowywały się do nich,
  - Kreml wyciągnął wnioski ze stosowania wobec państw WNP różnych odmian kolorowych rewolucji (pomarańczowa rewolucja na Ukrainie, przewrót w Kirgistanie w 2010 r.) i świadomie wykorzystuje elementy teorii „kierowanego chaosu” w swojej rozgrywce politycznej na Ukrainie,
  - W swojej rozgrywce z Zachodem m.in. o Ukrainę, Rosja brała i bierze pod uwagę konsekwencje natury ekonomicznej i politycznej,
  - Opinie Moskwy o zagrożeniu dla rosyjskiego systemu obronnego ze strony nowych amerykańskich rodzajów broni strategicznych, takich jak system Bezpośredniego Globalnego Uderzenia (PGS) i Tarcza Antyrakietowa powodują, że Rosja nie jest zainteresowana lansowaną przez Amerykanów dalszą redukcją zbrojeń nuklearnych. Konflikt ukraiński odsuwa w czasie ewentualne negocjacje, co jest dla Rosji niewątpliwie korzystne,
  - W działaniach państw, biorących udział w rozgrywce o wpływy na Ukrainie można odnaleźć elementy charakterystyczne dla prowadzenia wojny nowego typu, w której zasadniczym celem jest uzyskanie przewagi ekonomicznej i informacyjnej nad przeciwnikiem (RT, firmy PR, elementy działań militarnych).
3. Wnioski z analizy wywiadowczej dotyczące działań FR wobec Ukrainy.
  - Rosja w swoich działaniach wobec Ukrainy, w zasadzie realizuje amerykańską koncepcję „wojny nowego typu”,
  - Zajęcie Krymu, ważnego strategicznie rejonu – mieści się w podstawowej zasadzie prowadzenia wspomnianych wyżej działań nowego typu, czyli rezygnacji z zajmowania dużych obszarów terytorium przeciwnika, na rzecz operacji punktowych i zajęcia strategicznie ważnych kluczowych punktów, rejonów i obiektów (wojskowych, ekonomicznych, politycznych),

- Z dużą dozą prawdopodobieństwa można więc stwierdzić, że w dalszym ciągu będzie bardziej skupiać się na rozgrywaniu konfliktu w sferze informacyjnej, dyplomatycznej i ekonomicznej niż wojskowej (presja ekonomiczna na Ukrainę i przeciwdziałanie sankcjom wobec siebie),
- Można wykluczyć wprowadzenie wojsk rosyjskich celem zajęcia Ukrainy lub większej części jej terytorium. Jako możliwe można przyjąć krótkotrwałe akcje zbrojne lub akcje demonstracji siły w pobliżu południowo-wschodnich granic Ukrainy, tłumaczone doraźną pomocą dla zagrożonej ludności rosyjskiej na Ukrainie.

Wnioski z kryzysu ukraińskiego dla funkcjonowania wywiadów NATO i UE

Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia związane z kryzysem ukraińskim można postawić tezę, że służby wywiadowcze NATO i UE nie do końca rozpoznały sytuację społeczną i polityczno-wojskową w tym kraju. Nie potrafiły również w pełni przewidzieć zachowania Federacji Rosyjskiej w zaistniałej sytuacji geopolitycznej. Niewątpliwie na skuteczność działania obu tych wywiadów mają wpływ wymienione w artykule bariery sojuszniczej współpracy wywiadowczej.

W związku z powyższym można postawić tezę, że w obecnych uwarunkowaniach bezpieczeństwa międzynarodowego architektura wywiadowcza NATO i UE spełni właściwie swoje zadania jeśli jej struktury będą:

- w większym stopniu koncentrować się na czynnikach geopolitycznych, polityczno-ekonomicznych, socjologicznych oraz wojskowych,
- obejmować swoim zainteresowaniem obszary znajdujące się poza granicami UE i NATO, które mają znaczenie dla jej żywotnych interesów – monitorując i analizując rozwój sytuacji, w tym zagrożenia o charakterze militarnym i pozamilitarnym, mogących z czasem przerodzić się w konflikt regionalny,
- wzmocnić zdolność do współdziałania z wywiadami narodowymi poszczególnych państw, przy czym ważne są nie tylko wspólne procedury, ale wspólny poziom i kompatybilność technologii przekazywania i przetwarzania informacji,
- zawierać elementy wczesnego ostrzegania wynikające z wprowadzania nowych koncepcji, doktryn i strategii wojskowych w krajach zainteresowania wywiadowczego NATO i UE.

Bibliografia

- Entous A., Barnes J. E., Gorman S., *U.S. Scurries to Shore Up Spying on Russia*, "Wall Street Journal", March 24, 2014.
- McDermott R., *Putin Considers New 'Defense Plan' as 'Reform' Dies*, "Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor", Vol. 10, Issue 21, Feb 5, 2013 <jamestownfoundation@reply.brnto.com>
- Ekton J., *"Неядерный быстрый глобальный удар" ироссийскиеядерныесилы*, "NiezavissimajaGaziet", 04.10.2013.
- Кульгина О., *Тенизавтрашнегоджихада*, "NiezavissimajaGaziet", 30.08.2013.
- Буренок В., *Стратегическая стабильность – заблуждения и перспективы*, "NiezavissimajaGaziet", 07.03.2014.

Bugriy M., *Ukraine's Air Defense: Balancing Between CSTO and NATO*, "Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor", Vol. 10, Issue 134, Mon, Jul 22, 2013<jamestownfoundation@reply.bronto.com>

Бартош А., *Цели механизмы модели управляемого хаоса*, "NiezavissimajaGazeta", 27.09.2013.

Арбатов А., *Стратегический диалог: смена приоритетов*, "NiezavissimajaGazeta", 29.11.2013.